

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Timrå gymnasieskola i
Timrå kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Timrå gymnasieskola i Timrå kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på restaurang- och livsmedelsprogrammet, inriktning kök och servering.

Timrå gymnasieskola besöktes 16 – 18 oktober 2013. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsrådet Håkan Sandström, och utredaren Ingrid Essegård. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Timrå gymnasieskola

Vid Timrå Gymnasium går cirka 400 elever. Skolan har barn- och fritidsprogrammet, ekonomi programmet, el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet, hantverksprogrammet. När det gäller restaurang- och livsmedelsprogrammet går endast 7 elever i årskurs 2. Skolans ledning består av en gymnasiechef och en programrektor.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har

erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på restaurang- och livsmedelsprogrammet, och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

Det arbetsplatsförlagda lärandet vid restaurang- och livsmedelsprogrammet är periodiserat. I årskurs 2 är eleverna ute på arbetsplatser varje vecka under hela läsåret. En del av veckan är eleverna ute på det arbetsplatsförlagda lärandet, och den andra delen av veckan är eleven i skolan för teoripass i yrkesämnen samt undervisning i gymnasiegemensamma ämnen. Eleverna byter med jämna mellanrum arbetsplatser för att de ska få prova på olika typer av verksamhet och därmed träna olika moment. Vid intervju med lärarna i yrkesämnena framkommer att de har täta kontakter med arbetsplatserna för att se hur det går för eleverna. Både rektor och yrkeslärare ser flera fördelar med upplägget eftersom de tycker att det skapar kontinuitet och ett bra samspel mellan teori och praktik. Vid elevintervjuer framkommer även att eleverna ser fördelar eftersom de upplever att de får en god inblick i branschen, och att det finns en möjlighet till att få en ingång till arbete. Eleverna uppger att de känner flera elever som fått arbete på arbetsplatserna efter avslutad utbildning.

Vid intervju med lärare framkommer att de går igenom mål och kunskapskrav i samband med att kurser startar. Lärarna i yrkesämnena uppger även att de i kontakten med arbetsplatserna har en dialog om målen. Vid elevintervju framkommer dock att eleverna tycker att det finns stora variationer mellan arbetsplatser och handledare i vilken utsträckning mål samt kunskapskrav framhålls i det arbetsplatsförlagda lärandet. I den enkät som Skolinspektionen genomfört bland eleverna framkommer även att eleverna tycker att målen oftare tas upp i gymnasiegemensamma än i yrkesämnena. Enkäten visar också att eleverna tycker att de får bättre information i gymnasiegemensamma ämnen om vilken kunskap de behöver för att utveckla ett visst betyg. Trots att det finns en utvecklad samverkan mellan skola och arbetsplatser visar granskningen att den behöver utvecklas ytterligare i vissa avseenden. Med tanke på den stora betydelse det arbetsplatsförlagda lärandet har vid upplägget av utbildningen vid Timrå gymnasium, är det viktigt att skolan ytterligare utvecklar formerna för samverkan mellan skola och arbetsplatser, så att det säkerställs att eleverna oavsett arbetsplats får en tydlig koppling mellan det arbetsplatsförlagda lärandet och målen för utbildningen. Att eleverna känner till mål och kunskapskrav är en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna utöva inflytande på utbildningen och ta ansvar för sina studieresultat. Vid ett yrkesprogram blir därför

kopplingen mellan teori och det arbetsplatsförlagda lärandet viktigt för att synliggöra målen i olika kurser.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla arbetet med att förankra utbildningens mål och innehåll hos eleverna. Trots en på flera sätt utvecklad samverkan mellan skola och arbetsplatser visar granskningen att skolan ytterligare behöver stärka formerna för samverkan, så att målen och kunskapskraven blir tydliga i det arbetsplatsförlagda lärandet oavsett arbetsplats.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Vid Timrå gymnasieskola ges särskilt stöd i flera olika former. Särskilt stöd ges på både på individ- och gruppnivå. Det genomförs bland annat i form av så kallade resursspass i svenska, engelska och matematik. I ämnena engelska och matematik är också undervisningen nivågrupperad. Vid intervju med elevhälsa och rektor framkommer att skolan börjat med en ny arbetsgång för arbetet med särskilt stöd. Modellen innebär att pedagogerna lämnar in ett så kallat uppmärksammande på en särskilt framtagna blankett. Rektor gör sedan en bedömning av ärendet och beslutar om vidare utredning av ärendet och om åtgärdsprogram ska upprättas. I intervju med elevhälsan framkommer att den nya modellen fungerar mycket bättre än den gamla modellen som skolan använde. En effekt i samband med den förändrade arbetsgången är att det blivit många fler tidiga signaler på när elever behöver särskilt stöd, men att det ibland blivit så många att det varit svårt att hantera. Elevhälsan tror dock att det kommer att bli en balans när det nya arbetssättet blivit mer förankrat i verksamheten. När det gäller att tidigt upptäcka elevers svårigheter framkommer att det finns en stor fördel med den småskalighet som råder vid restaurang- och livsmedelsprogrammet. Vid intervjuer med elever och personal framhålls att yrkeslärarna som även är mentorer för eleverna har en mycket god och nära kontakt med eleverna. Eleverna berättar bland annat att så fort en elev är frånvarande tar mentorerna reda på vart eleverna finns.

Vid intervju med elevhälsan framkommer att det för tillfället inte finns en specialpedagog på skolan, vilket de tycker är en brist. Idag är det specialpedagogen i det centrala elevhälsoteamet som utgör stöd specialpedagogiskt stöd för pedagogerna och skolan. Med tanke på Timrå gymnasiums storlek och den problematik som kan finnas framhåller elevhälsan, att det skulle behövas en specialpedagog på skolan som ett stöd för elever och personal.

Granskningen visar att trots att skolan utvecklat arbetsformerna för sitt arbete med särskilt stöd finns behov av förbättringsinsatser. Inspektörerna kan se att skolan behöver utveckla åtgärdsprogrammets kvalitet, så att det blir tydligare vilka insatser som ska sättas in och hur effekten av insatserna ska följas upp. Åtgärdsprogrammets innehåll måste också bli tydligare för eleven det gäller. Intervjuer visar exempel på att innehållet i åtgärdsprogrammen, och vad det ska leda till inte alltid är tydligt för eleven. Det är viktigt att elever i behov av särskilt stöd involveras i besluten om åtgärder på ett tydligt sätt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla åtgärdsprogrammets kvalitet så att de blir tydligare vilka särskilda stödinsatser som ska sättas in och hur effekten av dessa ska följas upp. Det är även viktigt att innehållet i åtgärdsprogrammet blir tydligt för eleven det gäller. Detta som en del i arbetet med att ge eleverna så goda förutsättningar som möjligt till att slutföra utbildningen.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i kurser inom ämnet livsmedelskunskap, idrott och hälsa, svenska, och historia observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.